

5. Національна служба здоров'я України. Офіційний сайт. URL: : <http://nszu.gov.ua> (дата звернення: 01.12.2021).

6. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення. Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text> (дата звернення: 11.01.2022).

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

А. Ю. ШАХНО, д-р екон. наук, доц.,
зав. кафедри економіки, організації та управління підприємствами,
Т. В. ФЕДОРЕНКО, здобувач
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна

З прискоренням глобалізаційних процесів в світі спостерігається стрімкий розвиток економіки знань, високотехнологічних галузей, впровадження інформаційні технології, де ключове місце посідає людина як носій інтелекту, науково-технічного потенціалу, знань, вмінь тощо.

Стратегічний курс розвитку України в напрямку євроінтеграції неможливий без розбудови інноваційно-інвестиційної моделі держави. В сучасних умовах розвитку національної економіки науковці все більше уваги приділяють дослідженню найціннішого на сьогодні ресурсу, такого як людський капітал. Людина, втілюючи та розвиваючи свої здібності, є головним драйвером, необхідним у процесі глобалізації економічної системи. Як показує досвід, наразі у більшості випадків саме розвиток людського капіталу зумовлює розвиток не лише національної економіки, а й її структурних одиниць окремо, що також є необхідною умовою для ефективної роботи. Зазначимо, що ступінь розвитку людського капіталу напряму є залежним від рівня кваліфікації та знань тої чи іншої групи населення, досвіду роботи, навичок критично мислити в неординарних ситуаціях та знаходити гідні рішення в таких умовах і генерувати нові ідеї. Важливим фактором оцінки людського капіталу є вікові особливості його носіїв та стан їхнього здоров'я. Все перелічене є підґрунтями інноваційного розвитку, що й зумовлює глобалізацію національної економіки [1, с.548].

Підвищення якості людського капіталу залежить від процесу інвестування в людину як на рівні держави, так і на рівні підприємства, й самої особистості.

З нашої точки зору, інвестування в людський капітал – це всі цілеспрямовані витрати на формування та розвиток людини в грошовій або іншій формі (на освіту, професійну підготовку, підвищення кваліфікації, охорону здоров'я, мобільність, духовність тощо), які сприяють вдосконаленню інтелектуального та професійного зростання людини, розвитку творчості та креативності, підвищенню продуктивних здібностей, що приносить в майбутньому дохід як індивіду, так і суспільству в цілому. Саме інтелектуальна складова людини виступає джерелом інновацій й розвитку науково-технічного

прогресу і, як показує досвід, здатна забезпечити довготривалий економічний ефект як для підприємства, так і для держави в цілому [3].

Дослідження вітчизняних науковців свідчать, що на сьогодні існують певні проблеми відтворення та розвитку людського капіталу. Спостерігається стрімке скорочення та старіння населення, а рівень народжуваності є нижчим, ніж це потрібно для нормального його відтворення, що свідчить про демографічну кризу в країні. Також, останнім часом підвищилась частка емігрантів, за рахунок чого відбувається вплив інтелектуального капіталу, що відповідно є негативною тенденцією. Стрімко погіршується стан здоров'я населення, що погіршує його якість та негативно впливає на розвиток людського капіталу [2, с. 6-7].

Варто зазначити, що основним рушієм розвитку людського капіталу є створення ефективною соціальною політикою держави. Соціальна політика являє собою ряд заходів, методів та інструментів держави, з використанням яких створюються умови для всебічного розвитку людини, її вмінь та навичок, що в подальшому надає конкурентні переваги власникам цього капіталу на довгостроковий період. Зазначимо також, що у стратегічному плані розвитку держави на сьогодні має бути закладений людський капітал в якості основного чинника підвищення конкурентоспроможності її національної економіки. І головним недоліком втілення такої політики наразі є її зведення тільки до інвестування в охорону здоров'я та освіту, оскільки таким чином ігнорується провідна роль підвищення продуктивності людського капіталу, яка базується на розвитку суспільства, сім'ї та особистості. Отже, без інвестиційних вкладень держави в людину неможливо забезпечити потужний розвиток країни [4].

Як показує досвід, наразі необхідним є коригування старих підходів до формування людського капіталу. Необхідною є розробка концепції становлення, розвитку та підтримки даної складової економічної системи. Включаючи до програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки розвиток людського капіталу як основного фактору досягнення мети, слід враховувати, головним чином, вплив реформ на потенціал населення, допустимі рамки його розвитку та соціальні амортизатори. Нехтування наведеними факторами може спричинити погіршення рівня трудової та соціальної активності.

Таким чином, розвиток людського капіталу в сучасних умовах є одним із найцінніших факторів впливу на ефективний розвиток національної економіки, проте для раціонального його використання варто переоцінити методи підвищення його ефективності. Необхідно на рівні держави впровадження нової моделі соціальної політики, охорони здоров'я та інноваційної освіти, яка буде спрямована на розвиток людського капіталу та підвищення його якості [3]. Окрім інвестування в освіту та охорону здоров'я, необхідно проводити дослідження наявного потенціалу, визначити перспективні можливості розвитку людського капіталу, створити відповідні умови на території своєї країни з метою зменшення міграції інтелектуального капіталу, здійснювати регулярну аналітику для своєчасного визначення хибного вектору руху.

Література:

1. Лисак В. Ю., Семендяк В. М. Розвиток людського капіталу: суть, проблеми та перспективи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського. 2019. № 21. С. 548-552.
2. Пищуліна О., Юрочко Т., Міщенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. Центр Разумкова: Видавництво «Заповіт». 2018. 368 с.
3. Шахно, А.Ю., 2019. *Людський капітал в умовах глобалізації: оцінювання, розвиток та державне регулювання*. Кривий Ріг: Видавництво ФО-П Чернявський Д.О. 360 с.
4. Шевченко Д.В. Інвестиції в людський капітал як фактор підвищення конкурентних переваг економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. № 5-6. С.51-56.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ТОВАРНОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ

Я. А. МАКСИМЕНКО, канд. екон. наук, доц.,
проф. кафедри загальної економічної теорії

І. В. ТИХЕНЬКА, студентка

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

Експорт товарів та послуг України майже стабільно протягом останніх десяти років займає високу частку у структурі ВВП, сягнувши свого максимального значення 53,8 % у 2011 р., мінімального значення – 39 % у 2020 р. [7]. В зв'язку з цим актуалізується необхідність постійного та ґрунтовного аналізу стану експорту для визначення основних проблем та шляхів їх подолання, що сприятиме удосконаленню його структури і зростанню експортної виручки.

За даними Міністерства економіки України за перше півріччя 2021 р. найбільше експорту товарів України припадає на продукцію АПК – 36,1 % від загального експорту, що становить 10811,9 млн дол., металургійний комплекс – 23,5 % або 7037,7 млн дол. та мінеральні продукти – 15,4 % або 4603,5 млн дол.) [3]. Забезпечення цих показників відбувається не за рахунок високої доданої вартості, створеної при виробництві товарів, а завдяки великим обсягам поставань. Це свідчить про переважання екстенсивного способу ведення господарства.

Станом на 20 грудня з початку 2021/2022 маркетингового року Україна експортувала 29 373 тис. тонн зернових культур, а борошна пшеничного та інших культур – 57,8 тис. тонн [2]. До того ж за розрахунками Мінекономіки на базі даних Держстату частка товарів високо та середньотехнологічного рівня у загальному обсязі експорту товарів у першому кварталі 2021 року склала 15,8% [6]. Наведені дані свідчать про те, що Україна на світовому ринку здебільшого представлена як експортер сировини, що є однією із нагальних проблем, яка потребує вирішення.

Потрібно орієнтуватись не на сировинну, а на високотехнологічну наукоємну експортну продукцію [5]. До того ж сировинна спрямованість